

УДК 356.35(4):327-027.541“364”

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-21-21>

Микола Марчук

ORCID: 0000-0002-7001-282X

Ілля Круглюк

ORCID: 0009-0003-9716-6161

ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ГЛОБАЛЬНИЙ І РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ

У статті здійснено комплексний аналіз трансформаційного впливу російсько-української війни на функціонування ключових міжнародних інституцій безпеки та представлено авторське бачення перспектив формування оновленої моделі системи міжнародних відносин у постконфліктний період. Повномасштабне військове вторгнення Російської Федерації в Україну в 2022 р. виявило низку системних уразливостей глобальних і регіональних безпекових структур, зокрема їхню обмежену здатність оперативно реагувати на акти агресії, ефективно забезпечувати колективну безпеку та стримувати порушення міжнародного права. У фокусі дослідження перебувають такі міжнародні організації, як Організація Об'єднаних Націй, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, НАТО та Європейський Союз. Аналізується їхня реакція на виклики, породжені повномасштабним конфліктом, із погляду ефективності дій, швидкості прийняття рішень, проявів міжнародної солідарності та здатності до інституційної адаптації в умовах затяжної війни. Особливу увагу приділено визначенню функціональної ролі міжнародних інституцій у контексті надання Україні підтримки, зокрема безпекових гарантій, гуманітарної та військової допомоги, правового засудження агресора та закріплення принципу відповідальності за воєнні злочини. Дослідження засвідчує необхідність кардинального перегляду існуючих підходів до архітектури міжнародної безпеки та політико-правових механізмів гарантування суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності держав. Війна в Україні стала критичним каталізатором, що не лише продемонстрував глибоку кризу традиційної системи стримування агресії, а й актуалізував питання переосмислення міжнародного права, оновлення безпекових форматів і створення нових коаліцій на основі цінностей. У підсумку окреслено концептуальні орієнтири можливої еволюції міжнародних відносин, що повинні враховувати зростаючу роль гібридних загроз, нестабільність геополітичного середовища та потребу в посиленні колективної відповідальності міжнародної спільноти за збереження миру, стабільності та правопорядку у світі.

Ключові слова: безпека, система міжнародних відносин, міжнародна співпраця, гібридна війна, енергетична незалежність.

Вступ. Сьогодні євроінтеграція та євроатлантичний напрям є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України та свідомим вибором українського народу, що прямо передбачено Конституцією України. Повномасштабна війна, яку розпочала росія на території України, вказує на слабкі боки суспільства щодо неспроможності протистояння агресії та збройним конфліктам. Безпека була і залишається однією з найважливіших потреб кожної людини. Йдеться не лише про аспект особистої безпеки, а й про розуміння більш широкого розуміння безпеки як ключа до розвитку та співіснування як окремих сторін, так і цілих держав.

Нині найбільші ризики для безпеки Європи можна пов'язати з економічними, енергетичними та культурними чинниками. Російський шантаж цінами на енергоресурси, атаки на

енергетичну інфраструктуру України, масове використання ботоферм для просування власних наративів викликають паніку та дискредитують демократичне європейське суспільство.

Дослідженням європейської безпеки в контексті російсько-української війни займалися такі вчені, як Н. Волік, К. Войтовський, В. Горбулін. У їхніх дослідженнях висвітлено основні концепції європейської безпеки, їхній стан, актуальність, що дає можливість зрозуміти стан та відношення інститутів ЄС щодо агресії РФ та їхній вплив на систему міжнародних відносин.

Методи дослідження. У дослідженні використано такі наукові методи, які допоможуть краще проаналізувати тему та провести всебічне розуміння тематики. Основними методами є: аналіз і синтез – забезпечує дослідження теоретичних засад європейської безпеки; індукція та дедукція – виведення загальних висновків щодо впливу військової ситуації в Україні як на загальну систему європейської безпеки, так і на окремі її структурні елементи; SWOT-аналіз – допоможе визначити сильні та слабкі сторони європейської безпеки в контексті російсько-української війни.

Мета дослідження – дослідити політичні та правові впливи російсько-української війни на діяльність міжнародних інститутів безпеки, визначити основні виклики, з якими зіштовхнулася Європа, запропонувати шляхи вдосконалення вже існуючих інститутів, провести аналіз поточного стану європейської безпеки щодо виявлення основних загроз і викликів, а також визначення перспектив розвитку та шляхів підвищення її ефективності. Особливу увагу приділено оцінці інформаційного впливу на суспільно-політичну стабільність.

Результати та обговорення. Російське вторгнення в Україну стало серйозним викликом для міжнародної безпеки, що призвело до значних змін у глобальній архітектурі безпеки. Конфлікт продемонстрував неспроможність забезпечення миру та стабільності традиційними безпековими інститутами, такими як ООН. Водночас постало питання необхідності колективних механізмів безпеки, зокрема НАТО, у контексті протидії агресії та захисту суверенітету держав [2; 8].

Війна також сприяла зміщенню акценту на гібридні загрози, включаючи кібератаки, інформаційні війни та економічний тиск, що вимагає нових підходів до міжнародної безпеки.

У Центральній-Східній Європі війна призвела до переосмислення безпекових стратегій. Держави регіону, серед яких – Польща, Румунія та країни Балтії, посилили свою обороноздатність та зміцнили співпрацю з НАТО. Європейський Союз, своєю чергою, переглянув власну політику безпеки, зокрема у контексті співпраці з НАТО та інтеграції України.

Війна також сприяла формуванню нових безпекових блоків, таких як Об'єднані експедиційні сили, що дають змогу швидко реагувати на спільні загрози [8].

Глобальні зміни у безпековій архітектурі безпосередньо впливають і на регіональні стратегії. Наприклад, посилення НАТО у Східній Європі є відповіддю на глобальні виклики, зокрема агресію росії. Водночас регіональні ініціативи, такі як співпраця між Україною та сусідніми країнами, сприяють зміцненню загальної безпеки у Європі.

У майбутньому важливо продовжувати зміцнювати міжнародну співпрацю, удосконалювати механізми колективної безпеки та адаптувати стратегії до нових викликів. Особливу роль у цьому процесі відіграє Україна, яка прагне інтегруватися до європейських структур безпеки, зокрема НАТО та ЄС.

Вторгнення росії в Україну призвело до певних змін і в самих глобальних безпекових структурах. Так, однією з «офіційних» причин вторгнення в Україну було стримання та недопущення розростання НАТО, що призвело до протилежного результату. Після 2022 р. НАТО активізувало розгортання військ на східному фланзі (Польща, Румунія, країни Балтії), а Фінляндія та Швеція подали заявки на членство. Усередині організації також відбуваються реформи – зміна пріоритетів: від спостереження і стримування до активного захисту [9].

Відбуваються зміни й у самому Європейському Союзі. Так, для України ЄС виступає не лише гуманітарним партнером, а й безпековим союзником та фінансує закупівлі озброєння (через European Peace Facility).

У відповідь на агресивні дії росії ЄС ухвалила план дій, що має на меті посилення оборонної та безпекової політики до 2030 р., під назвою «Стратегічний компас». Відповідно до цього плану, визначається спільна оцінка середовища, загрози, виклики, які зачіпають інтереси Союзу [10]. Серед основних положень плану – пропозиція створення відповідних сил швидкого реагування (до 5 тис військових) та посилення співпраці з НАТО, зміщення акценту на оборонну індустрію Європи.

Значна увага приділяється країнам, які знаходяться найближче до території військових дій та потенційно можуть бути втягнуті в конфлікт. Серед них варто виділити Польщу та країни Балтії. Так, Польща, стала свого роду лідером східного флангу, як країна – член ЄС та НАТО, а також як країна, територія якої на собі відчула наслідки війни (наплив біженців, уламки ракет). Зважаючи на ризики, країна закуповує техніку у США та Південній Кореї, проводить переозброєння та створює нові підрозділи для захисту східного кордону.

Одним із важливих кроків щодо забезпечення європейської безпеки на сучасному етапі став Мадридський саміт НАТО, що відбувся 29–30 червня 2022 р. і став визначною подією для Альянсу, оскільки на ньому були ухвалені стратегічні рішення, які суттєво вплинули на безпекову ситуацію у Європі та світі [9]. На ньому була ухвалена нова Стратегічна концепція НАТО, яка визначає пріоритети Альянсу на наступне десятиліття, зокрема посилення оборони та стримування, адаптацію до нових загроз і викликів, таких як кіберзагрози та зміна клімату, збільшено кількість сил готовності до понад 300 тис осіб (раніше 40 тис), що є найбільшим посиленням оборони НАТО з часів холодної війни, та ведено нову модель оборони, за якою для кожної країни визначено конкретні підрозділи союзників, що відповідатимуть за її захист. Зважаючи, що сьогодні Україна є «щитом» Європи, було погоджено пакет допомоги країні, який включає постачання озброєнь, навчання військових та інші форми підтримки для зміцнення її здатності до самооборони, і навіть уперше в історії НАТО у Стратегічній концепції приділено увагу викликам із боку Китаю, зокрема зростанню його військової та економічної потуги.

Саме Мадридський саміт НАТО 2022 р. можна вважати новим етапом розвитку Альянсу, оскільки він не лише відповів на поточні безпекові виклики, а й визначив стратегічні напрями на майбутнє. Особливу увагу було приділено зміцненню оборони, підтримці України та адаптації до нових глобальних загроз. Ці рішення мали значний вплив на безпекову ситуацію у Європі та світі [8].

Оскільки поточна модель міжнародних відносин є неефективною, бо виключає можливість будь-якого зовнішнього впливу, окрім як накладення санкцій, потрібно сформулювати нову модель міжнародних відносин разом із відповідними безпековими механізмами та інструментами. З урахуванням сучасних реалій слід визначити, які з нинішніх інституцій збережуться, а які потребують реформування або навіть ліквідації. Варто визнати, що провідні світові держави навряд чи підуть на радикальні зміни щодо скасування неефективних структур, адже дотримуються підходу, згідно з яким навіть мінімальна ефективність краща, ніж повна відсутність дій. Так, наприклад, Організація Об'єднаних Націй не стала тією універсальною й впливовою структурою, якою її задумували в 1945 р. – інструментом узгодження інтересів провідних держав і підтримання балансу сил шляхом компромісу постійних членів. Проте певні успіхи ООН мала у сфері безпеки завдяки розвитку миротворчої діяльності, при цьому зберігаючи роль Ради Безпеки як головного міжнародного органу з легітимації застосування сили [1; 8]. Нинішній розвиток міжнародної системи в контексті російської агресії в Україні засвідчив неадекватність діяльності ООН існуючим загрозам і викликам. Гірше те, що чинний статут і практика прийняття і реалізації рішень не можуть бути зміненими у принципі через постійне членство РФ у Раді Безпеки. До того ж постійні члени РБ не можуть наважитися на виключення одного з партнерів, оскільки це може створити прецедент, який у кінцевому підсумку зруйнує Організацію.

Набагато гірша ситуація з Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), діяльність якої фактично паралізована через постійні блокування з боку РФ. Хоча її безпекові функції впродовж кількох десятиліть після холодної війни суттєво звузилися, організація продовжує бути широкою платформою для обговорення проблем європейської безпеки. Однак нині ОБСЄ втрачає статус ключового майданчику для врегулювання конфліктів на континенті. Росія користується своїм членством в ОБСЄ для виправдання агресії, здійснення інформаційних диверсій, а також для зниження ефективності цієї організації [2].

Серед ключових інституцій варто відзначити Європейську службу зовнішніх справ (EEAS), яка виконує функції міністерства закордонних справ і дипломатичного представництва на рівні Європейського Союзу, а також понад 40 інших агентств ЄС. Роботу EEAS часто критикують за повільну реакцію на міжнародні кризи (у Сирії, Лівії, Афганістані, на початковому етапі війни в Україні), а також за відсутність чіткої стратегічної позиції щодо Росії та Китаю. У багатьох випадках служба діє як бюрократична структура, що не має дієвих інструментів впливу. Щодо агентств ЄС (зокрема, Європейського агентства з охорони довкілля – ЕЕА, прикордонного агентства Frontex, Europol, Eurojust, ЕМА, ЕВА), то їх часто звинувачують у дублюванні функцій національних органів, низькому рівні прозорості та недостатній фінансовій підзвітності. Зокрема, Frontex піддається критиці за неспроможність ефективно реагувати на міграційну кризу та порушення прав людини. У періоди криз, таких як пандемія COVID-19, енергетична криза чи війна в Україні, ЄС часто демонструє повільні й несистемні дії, що ставить під сумнів ефективність низки його інституцій [2].

Слід зазначити, що неспроможність вищезазначених інституцій виконати свої статутні зобов'язання захищати мир і безпеку посилюють невдоволення стосовно їх ваги у новостворюваній міжнародній системі. На думку українських дослідників В. Горбуліна і В. Бадріака, майбутнє буде за мережею «невеликих субрегіональних союзів і відпрацьованою системою санкцій щодо замаху на глобальну безпеку» [3, с. 245–247].

Вторгнення росії в Україну показало світові необхідність у забезпеченні не лише наземної, повітряної, кібербезпеки, а й необхідність у забезпеченні морської безпеки. Так, війна в Україні перетворила Чорне море на арену для конфронтації. Мілітаризація РФ Криму та блокування українських портів призвели до дестабілізації ситуації у регіоні та нестачі продовольства (зернових) у світі. Саме тому НАТО разом із союзниками розробляють нові підходи до забезпечення морської безпеки (включно з Туреччиною, Болгарією, Румунією) [4].

Сьогодні найбільші ризики для безпеки Європи можна пов'язати з економічними, енергетичними та культурними аспектами. Російський шантаж цінами на енергоресурси, атаки на енергосистему України, а також використання ЗМІ для просування власних наративів викликають паніку та дискредитують демократичне європейське суспільство. Значний вплив на систему європейської безпеки чинять і гібридні загрози. Росія активно веде інформаційні війни по всій Європі, зміщуючи акцент з актуальних подій чи пропагуючи виключно власні погляди на ситуацію. Проблемою залишаються кібератаки на енергетичні, урядові та інфраструктурні об'єкти, що за час війни стали нормою.

Енергія є фундаментальною частиною функціонування держави. Водопостачання, освітлення, каналізація, транспорт і зв'язок так чи інакше залежать від енергопостачання, саме тому в будь-якій сфері життя громадяни відчують його потребу. Проблема обстрілів агрегатором енергетичної інфраструктури вказала на важливість енергії не лише для побутового використання (приготування їжі, зігрітися, підтримувати зв'язок), а й для проведення навчання в навчальних закладах, відвідування торговельних та розважальних закладів, зупинення транспортного сполучення, промисловості та заводів, а головне – функціонування складного медичного обладнання, від якого залежить життя людей [2; 4].

Гостро постає питання енергетичної незалежності від російських енергоносіїв, чим остання активно користується. Саме тому відмова від російського газу та інших енергоресурсів

є одним із головних чинників стратегічної переорієнтації ЄС. Існує кілька способів виробництва енергії, кожен із них має свої власні специфічні критерії щодо безпеки для навколишнього середовища та має власні ризики. Серед альтернатив пропонуються LNG-термінали (термінали зрідженого природного газу), що є альтернативою трубопроводному газу, до переваг яких можна віднести диверсифікацію джерел енергії, енергетичну безпеку та гнучкість постачання. Відбуваються інвестиції й у «зелений» перехід – перехід від викопного палива (вугілля, нафти, природного газу) до екологічно чистих, відновлюваних джерел енергії з метою зниження викидів CO₂, боротьби зі зміною клімату. До таких джерел можна віднести сонячну енергію (сонячні панелі), вітрову енергію (вітряки), а для важкої промисловості (металургія, хімія) рекомендується застосовувати водень [2]. Це дасть змогу звільнитися від залежності російських енергоносіїв та збільшити рівень безпеки країн Європи.

Усе частіше на виступах важливих політичних фігур можна почути термін «гібридна війна». Інформація стала зброєю на психологічному рівні, що впливає з дій росії, яка активно цю зброю використовує. Тому необхідно підвищувати громадську обізнаність та готувати її до можливих психологічних операцій. Зараз росія намагається приховати не лише матеріальні сліди своїх злочинів, а й інформацію про них, широко використовуючи пропаганду. Пропаганда сама по собі є поширенням певних переконань серед громадськості, тому фейкові новини, ботоферми, відмова від фактів і маніпулювання даними – це найочевидніші методи, які використовуються різними російськими медіаджерелами, що чинить серйозний вплив на пересічного європейця, який не бачив власними очима всі жахіття російської агресії, а лише дізнавався новини з Інтернету [1]. Подібні наративи є великою проблемою, оскільки вони просочуються в мозок через певні слова та фрази, вжиті в певному контексті, тобто висвітлені з іншого боку, ніж це було насправді. Так, стереотипи про «братні народи» або фрази щодо схожості російської та української мов грають на користь країни-терориста, що намагається просувати ідею визволення своїх споконвічних російських територій. Хоча відповідно до досліджень Левада-Центру, лише близько 15% росіян серед опитаних розуміли українську і лише 1% міг вільно спілкуватися нею [6]. Саме тому, знаходячи цікаву або провокуючу інформацію, буде корисною звичка не лінуватися й перевіряти першоджерело цієї інформації, а не приймати її на віру та поширювати. Найбільш важливою в контексті інформаційної безпеки, як відзначають В. Хорошко та Ю. Хохлачова, є протидія електронним та психологічним атакам. Електронна війна має на меті вплинути на роботу засобів електронних комунікацій: радіозв'язку, телевізійних і комп'ютерних мереж. Психологічна війна, своєю чергою, здійснюється шляхом пропаганди, так званого «промивання мозку» та іншими методами інформаційного оброблення населення. Цей процес вирізняється складністю і багатогранністю та відносно новим підходом порівняно з традиційними війнами [5, с. 99–104].

Важливим залишається питання інформаційної безпеки. У сучасному світі все більше й більше розмов про інформаційну гігієну, медіаграмотність і необхідність підвищення рівня критичного мислення. Освіта, знання контексту і здатність порівнювати різні речі дадуть змогу громадянам співставляти факти та чіткіше розуміти обставини, що обговорюються, це дасть змогу робити власні висновки, а не споживати підготовлений розбір чи аналіз [5, с. 96–98].

Як країна, яка безпосередньо протистоїть агресивній росії, з моменту набуття статусу кандидата на членство в ЄС Україна де-факто вже стала частиною європейської системи безпеки, хоча де-юре цей процес усе ще триває. Що стосується НАТО, то Україна проводить з організацією спільні навчання, стандартизацію озброєнь та інші багатосторонні формати співпраці, що дає їй змогу поступово інтегруватися в структури Альянсу.

Військові дії в Україні вже змінили світовий порядок. Частина країн, які ще пару років тому активно підтримувати росію, змінюють свою риторику, Китай, який уникав прямої участі у збройних конфліктах, а віддавав перевагу політичному, економічному і дипломатичному

впливу, зараз активно підтримує росію, що призводить до формування нового блокового порядку: країни Заходу vs Росія – Китай – Іран, відбувається оновлення стратегій стримування та оборони у Європі, та, з огляду на погрози з боку РФ, важливим залишається питання ядерного стримування. На думку дослідників, стримувати росію як ядерну, енергетичну та сировинну наддержаву буде вкрай складно, а кінцевою метою має стати мирне співіснування з нею після повернення РФ у межі міжнародного права [1; 7, с. 31–32]. Водночас вони наголошують, що росія дотримується довгострокових геополітичних амбіцій, від яких не збирається відмовлятися й активно використовує військову силу як один із ключових інструментів їх реалізації.

Ураховуючи ситуацію, у якій опинилася Україна, росія і Європа, найбільш адекватною відповіддю виглядає жорсткіша форма стримування, що ґрунтується не на покаранні, а саме на недопущенні агресії, і передбачає потужну передову військову присутність. На цей напрям чітко орієнтується нова Стратегічна концепція НАТО, ухвалена в Мадриді 29 червня (параграф 21) [8; 9]. Постійна та значна військова присутність, яка забезпечується завдяки завчасному розміщенню військового обладнання та стратегічному розподілу бойових підрозділів, уже стала елементом оновленої моделі сил НАТО. Ключовими завданнями для ефективного стримування залишаються масштабне посилення військ і підтримання високої бойової готовності.

Надійність колективної оборони також залежатиме від виконання зобов'язань щодо збільшення оборонних видатків і надання пріоритету оборонному плануванню, орієнтованому на можливий широкомасштабний конфлікт у Європі. У цьому контексті особливо важливими є достатні запаси військового обладнання. Вирішальним чинником стане здатність оборонної промисловості забезпечувати оперативне відновлення й поповнення цих запасів.

Для нейтралізації ядерного шантажу з боку країни-агресора необхідна жорсткіша ядерна політика НАТО. У зв'язку із цим державам – членам Альянсу варто розглянути можливість оперативної військової відповіді звичайними засобами, зокрема завданням ударів по російських військових об'єктах у Чорному морі у разі потенційного застосування ядерної зброї. Лише очевидна й гарантована відповідь такого рівня може стримати росію від реалізації подібного сценарію.

Висновки. Російсько-українська війна стала наслідком відсутності ефективних механізмів підтримання міжнародного миру та стабільності після завершення холодної війни. Водночас її наслідки можуть закласти основу для формування нової системи міжнародних відносин із дієвими безпековими інструментами й механізмами, які гарантуватимуть безпеку для України та стримуватимуть імперські амбіції росії. Зміни, спричинені війною, відкривають нові можливості як для наявних безпекових організацій, зокрема НАТО й ОБСЄ, що перебувають у процесі переосмислення своєї ролі у міжнародній системі, так і для створення нових, ефективніших структур, здатних відповідати сучасним викликам.

Країни Заходу можуть сподіватися на свою здатність стримувати агресивну політику росії у довгостроковій перспективі. Однак перемога України над агресором є критично важливою умовою для цього: вона серйозно обмежить здатність РФ здійснювати подальшу агресію, дасть змогу зміцнити колективну оборону й сприятиме консолідації міжнародної спільноти проти загрози. Рішення, ухвалені на Мадридському саміті, визначили ключові елементи необхідної стратегії, і тепер їх потрібно якнайшвидше реалізувати.

Література:

1. Войтовський К., Резнікова О. Геополітичні аспекти впливу на хід війни РФ проти України. 2022. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/geopolitychni-aspekty-vplyvu-na-khid-viyny-rf-proty-ukrayiny>
2. Волік Н. Безпека Європи на основі досвіду російсько-української війни. Green European Foundation. 2023. URL: <https://gef.eu/wp-content/uploads/2023/01/2.-Nataliia-Безпека-Європи-на-основі-досвіду-російсько-української-війни.pdf>

3. Горбулін В., Бадрак В. Над прірвою: 200 днів російської війни. Київ : Брайт Букс, 2022. 275 с.
4. Енергетична безпека Європи та співпраця ЄС і США. URL: https://www.eeas.europa.eu/node/110632_en
5. Ліпкан В. Національна безпека України : навчальний посібник. 2008. ISBN 978-966-8251-98-6.
6. Опитування Левада-Центру. URL: <https://www.liga.net/ua/all/opinion/rosiia-opublikovala-opytuvannia-shchodo-stavlennia-rosiian-do-viiny-v-ukraini-ne-prosto-tak-os-prychyna>
7. Поліщук І. Геополітичні ознаки нового світового порядку. *Політичне життя*. 2022. № 2. С. 30–35. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/12180>
8. Пшел Р. Наслідки російського вторгнення в Україну для міжнародної безпеки – НАТО і не тільки. NATO Review. 17 липня 2022 р. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2022/07/07/nasldki-rosjs-kogo-vtorgnennya-v-ukranu-dlya-myonarodno-bezpeki-nato-ne-tl-ki/index.html>
9. Стратегічна концепція НАТО. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf
10. A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. Council of the European Union. 21 March 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defencein-the-next-decade/>

References:

1. Voitovsky, K., Reznikova, O. (2022). Heopolychni aspekty vplyvu na khid viiny RF proty Ukrainy [Hegemonic aspects of the influence on the course of the Russian Federation's war against Ukraine]. National Institute for Strategic Studies. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/heopolychni-aspekty-vplyvu-na-khid-viiny-rf-proty-ukrayiny>. [in Ukrainian].
2. Volik, N. (2023). Bezpeka Yevropy na osnovi dosvidu rosiisko ukrainskoi viiny [European Security Based on the Experience of the Russian-Ukrainian War. Green European Foundation]. Retrieved from: <https://gef.eu/wp-content/uploads/2023/01/2.-Nataliia-Bezpeka-Evropi-na-osnovi-dosvidu-rosiysko-ukrainsko-i-viiny.pdf>. [in Ukrainian].
3. Gorbulin, V., Badrak, V. (2022). Nad prirvoiu: 200 dnev rosiiskoi viiny [Over the Abyss: 200 Days of the Russian War.] K.: Bright Books. 275 p. [in Ukrainian].
4. Enerhetychna bezpeka Yevropy ta spivpratsia YeS i SShA. [European energy security and EU-US cooperation] Retrieved from: https://www.eeas.europa.eu/node/110632_en . [in Ukrainian].
5. Lipkan, V. (2008). Natsionalna bezpeka Ukrainy [National Security of Ukraine]. Textbook.. ISBN 978-966-8251-98-6 [in Ukrainian].
6. Opytuvannia Levada-Tsentru [Levada Center survey]. Retrieved from: <https://www.liga.net/ua/all/opinion/rosiia-opublikovala-opytuvannia-shchodo-stavlennia-rosiian-do-viiny-v-ukraini-ne-prosto-tak-os-prychyna>. [in Ukrainian].
7. Polishchuk, I. (2022). Heopolychni oznaky novoho svitovoho poriadku [Geopolitical signs of the new world order] *Political Life*, No. 2, pp. 30–35. Retrieved from: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/12180>. [in Ukrainian].
8. Pszel, R. Naslidky rosiiskoho vtornennia v Ukrainu dlia mizhnarodnoi bezpeky – NATO i ne tilky [The implications of the Russian invasion of Ukraine for international security – NATO and beyond]. NATO Review. July 17, 2022. Retrieved from: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2022/07/07/nasldki-rosjs-kogo-vtorgnennya-v-ukranu-dlya-myonarodno-bezpeki-nato-ne-tl-ki/index.html>. [in Ukrainian].
9. Stratehichna kontseptsii NATO [NATO Strategic Concept]. Retrieved from: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf. [in Ukrainian].
10. A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. Council of the European Union. 21 March 2022. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defencein-the-next-decade/>

Mykola Marchuk, Illia Kruhlyuk. European Security in the Context of the Russian-Ukrainian War: Global and Regional Dimensions

The article provides a comprehensive analysis of the transformative impact of the Russian-Ukrainian war on the functioning of key international security institutions and presents the author's vision of the prospects

for the formation of an updated model of the system of international relations in the post-conflict period. The full-scale military invasion of the Russian Federation into Ukraine in 2022 revealed a number of systemic vulnerabilities of global and regional security structures, in particular their limited ability to respond promptly to acts of aggression, effectively ensure collective security and deter violations of international law. The focus of the study is on such international organizations as the United Nations, the Organization for Security and Cooperation in Europe, NATO and the European Union. Their response to the challenges generated by the full-scale conflict is analyzed in terms of the effectiveness of actions, speed of decision-making, manifestations of international solidarity and the ability to institutional adaptation in conditions of a protracted war. Particular attention is paid to determining the functional role of international institutions in the context of providing support to Ukraine – in particular, security guarantees, humanitarian and military assistance, legal condemnation of the aggressor and consolidation of the principle of responsibility for war crimes. The study demonstrates the need for a radical revision of existing approaches to the architecture of international security and political and legal mechanisms for guaranteeing sovereignty, territorial integrity and political independence of states. The war in Ukraine became a critical catalyst that not only demonstrated a deep crisis of the traditional system of deterring aggression, but also actualized the issue of rethinking international law, updating security formats and creating new coalitions based on values. As a result, conceptual guidelines for the possible evolution of international relations are outlined, which should take into account the growing role of hybrid threats, the instability of the geopolitical environment and the need to strengthen the collective responsibility of the international community for maintaining peace, stability and law and order in the world.

Key words: security, system of international relations, international cooperation, hybrid warfare, energy independence.

Відомості про авторів:

Марчук Микола – кандидат історичних наук, доцент,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Круглюк Ілля – аспірант кафедри політичних наук,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Надійшла 11.08.2025

Прийнята 13.08.2025

Опублікована 30.10.2025